

ROK PRZESTĘPNY - HISTORIA USTALENIA FORMALNEGO

Każdy, kto ma urodziny 29 lutego, może w tym roku - po czterech latach - świętować je ponownie. I każdy, kto tego dnia formalnie kończy 18 lat, ma w tym roku szczęście, w kolejnym roku pełnoletność osiągnąłby dopiero 1 marca. Rok przestępny jest dla nas normalnością, jednak, czy znamy jego genezę?

W 45 roku p.n.e. Juliusz Cezar dekretem wprowadził reformę księżycowego kalendarza rzymskiego, stąd też określenie kalendarz juliański. Kalendarzem tym posługiwano się jeszcze w XX wieku, m.in. w Rosji. Po rewolucji październikowej w 1918 roku usunięto z kalendarza trzynaście dni (!) i tak po 31 stycznia 1918 roku nastąpił od razu 14 lutego 1918 roku. Dlatego też każdy, kto interesuje się genealogią wie, że w zapisach metrykalnych naszych przodków występują podwójne dzienne daty w czasach zaboru rosyjskiego (przykład: *„Działo się w mieście Pułtusk pierwszego / czternastego lutego tysiąc dziewięćset czwartego roku o godz. szóstej po południu...”*).

A jaka jest historia kalendarza juliańskiego? Powodem reformy stosowanego poprzednio księżycowego kalendarza rzymskiego były błędy wyznaczania daty, które spowodowały to, że w roku 46 p.n.e. kalendarzowy grudzień wypadał we wrześniu. Dlatego, by naprawić ten błąd, rok 46 p.n.e. „wydłużono” aż o 90 dni. Nowy kalendarz opracował astronom Juliusz Cezar Sosigenes z Aleksandrii. Podstawowym założeniem Sosigenesa było ustalenie długości roku na 365,25 dnia, liczby dni dla poszczególnych miesięcy, a miesiąc luty określił rokiem przestępnym raz na cztery lata. Zrobił to poprzez powtórzenie tego samego dnia - 24 lutego. Reasumując 24 luty w roku przestępnym był dwa razy, dzień po dniu. Początek kalendarza wyznaczono na dzień 1 stycznia. Rok obejmował dwanaście miesięcy i dla jasności - posługując się współczesnymi nazwami polskich miesięcy - styczeń, marzec, maj, lipiec, sierpień, wrzesień i listopad miały po 31 dni, kwiecień, czerwiec, październik i grudzień po 30 dni, a luty 28 lub 29 w roku przestępnym.

Po zabójstwie Cezara kapłani wprowadzili rok przestępny nie co 4, a co 3 lata. Spowodowało to kolejne przesunięcia dni w kalendarzu juliańskim i tak było aż do 9 roku p.n.e., kiedy odkryto tę nieprawidłowość. Oktawian August zakazał wprowadzania roku przestępnego przez kolejnych 12 lat. Było to efektem wprowadzenia do nowego kalendarza, przez okres 36 lat, 12, a nie jak zakładała reforma, 9 dni. Dzięki tym działaniom dopiero w 5 r.n.e. reforma kalendarza juliańskiego zakończyła się powodzeniem. Omawiany okres od roku 45 p.n.e. do 5 r.n.e. nosi nazwę „juliańskich lat błędów”.

Z racji na fakt, że kalendarz juliański spóźniał się o 1 dzień na każde 128 lat, 24 lutego 1582 roku, Papiież Grzegorz XIII w bulli *Inter Gravissimas* ogłosił reformę kalendarza, zwanego odtąd kalendarzem gregoriańskim. W tym kalendarzu wyrównano błąd Sosigenesa wynoszący ponad jedenaście minut, który od 46 roku p.n.e. do 1582 roku n.e. wynosił już dwanaście i pół dnia. Usunięto z kalendarza dziesięć dni. Dzień następujący po czwartku 4 października 1582 roku, czyli piątek 5 października 1582 roku - według kalendarza juliańskiego - ogłoszono piątkiem 15

października 1582 roku. Ustalono ponadto, że lata przestępne to te, których numer jest liczbą podzielną przez cztery, z wyjątkiem tych wyrażanych pełnymi setkami, wśród których tylko te podzielne przez czterysta są latami przestępnymi. Wtedy także przeniesiono dodatkowy dzień w roku przestępnym na dzień następujący po 28 lutego (dołożono do najkrótszego miesiąca) i ustalono nowe reguły określania dnia Wielkanocy. Kalendarz gregoriański wprowadzony został natychmiast w krajach chrześcijańskich, m.in. w Polsce, we Włoszech czy Hiszpanii.

opracowanie: Iwona Fabjańczyk - Biuro SEP

Joachim Arciszewski - Zachodniopomorskie Towarzystwo Genealogiczne "Pomerania"

grafika pochodzi ze strony:

https://rm.wikipedia.org/wiki/Johannes_Martinus#/media/Datoteca:EwigKal.jpg